

**Прогноз
фітосанітарного стану розвитку й поширення шкідників і хвороб та
рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин
у господарствах Сумської області
у травні 2020 року**

Багатоїдні шкідники

Підгризаючі совки. Цьогорічні погодні умови зими не завадили перезимівлі гусениць старших віків **озимої** та **окличної** совок, які продовжуватимуть заляльковуватися. У травні місяці очікується масовий літ метеликів підгризаючих совок. Після додаткового живлення нектаром квіток самиці відкладатимуть на сухі рештки рослин, стебельця, корінці бур'янів і культурних рослин чи просто на землю яйця, по 2-5 у кладці. Через 6-12 днів з них відроджуватимуться гусениці, які в I-II-му віках тримаються на рослинах, а починаючи з III віку, живуть приховано у верхньому шарі ґрунту та під грудочками землі.

У другій половині травня за температури повітря 18-20°C відбудуватиметься літ метеликів першого покоління **листогризучих совок – капустяної, С-чорне, совки-гамми**. Суттєво обмежують чисельність цих лускокрилих комах яйцеїд-трихограма, яку випускають на початку та під час масового відкладання яєць метеликами совок.

Саранові (стадні види – італійський прус та нестадні – кобилки блакитнокрила, чорносмугаста, хрестовичка мала, інші). У травні за встановлення температури повітря 15-18°C протягом двох тижнів, в ареалі саранових відбудуватиметься виплодження личинок. За прогрівання ґрунту до 23°C на глибині залягання ворочок розпочнеться масовий вихід личинок на поверхню. Личинки розвиватимуться в **багаторічних травах**, цілинних землях, занедбаних сільськогосподарських угіддях, пасовищах та заселятимуть посіви, які прилягають до місць резервації цих комах.

За щільності 1-2 і більше ворочок на кв.м та високої чисельності саранових у період вегетації проводять суцільні обробки. Осередки личинок першого віку слід локалізувати обприскуванням рекомендованими препаратами згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні». ЕПШ личинок італійського пруса 2-5, нестадних видів 10-15 екз. на кв.м. Основну масу стадних комах слід ліквідувати до закінчення розвитку личинок третього-четвертого віків. Обробки необхідно проводити вранці та ввечері, коли комахи знаходяться на рослинах.

Лучний метелик. Літ метеликів настане за температури вище 17°C, коли СЕТ 150-200°C. Сприятливі умови під час льоту та відкладання яєць (температура повітря 22-25°C, опади, роси, квітучі рослини) можуть створити

сприятливі передумови для реалізації потенційної можливості масового розвитку і шкідливості лучного метелика, передусім у *багаторічних травах, цукрових буряках, соняшнику, овочах*, інших культурах.

На початку та під час масового відкладання яєць, після сильного льоту метеликів (10-50 екз. на 10 кроків) випускають трихограму. За чисельності гусениць вище ЕПШ, визначених для кожної культури, проводять захисні обробки препаратами відповідно до рекомендацій.

Стебловий (кукурудзяний) метелик. У травні за температури понад 15-16°C гусениці заляльковуватимуться. За умов помірно теплого з високою вологістю повітря в період відкладання яєць і відродження гусениць, стебловий метелик становитиме суттєву небезпеку для посівів *кукурудзи*, які межуватимуть з неорними та забур'яненними полями минулорічних посівів.

Щільність *дротяників та несправжніх дротяників*, личинок *хрущів* становитиме суттєву загрозу сходам *цукрових буряків, соняшнику, кукурудзи, овочевих* та інших культур. Збереження їх досягається передпосівною токсикацією насіння.

На сходах *буряків, соняшника, кукурудзи*, інших *просапних* культур зростає шкідливість *піщаного мідляка*. За наявності більше 2 жуків на кв.м посіви захищають рекомендованими інсектицидами.

Зернові, зернобобові культури та багаторічні трави

Клоп шкідлива черепашка та інші хлібні клопи (маврський, австрійський, гостроголовий тощо) масово перелітатимуть у посіви *озимої пшениці*, а пізніше заселятимуть *ярі пшеницю та ячмінь*. Дорослі клопи спочатку зосереджуватимуться на зріджених полях, які добре прогріті, де живитимуться клітинним соком. Пошкодження ними стебел перед виголошуванням призводитимуть до **білоколосості** й зменшення маси зерна. У посівах за прохолодної погоди вони перебуватимуть у нижніх ярусах травостою, у вузлах кущення рослин, щілинах під грудочками ґрунту, що важливо знати при обстеженні угідь для прийняття рішення щодо захисту зернових від перезимувалих клопів.

Після посиленого харчування клітинним соком клопи відкладатимуть яйця (у два ряди по 7 яєць у кожному) на стебла, листя культури та злакових бур'янів. При цьому середня плодючість однієї самиці коливається від 14-28 до 300, що пов'язано з погодними умовами, якістю корму і біотичним потенціалом черепашки.

За відсутності дощів у травні шкідливість клопів посилюватиметься, передусім на ярих колосових культурах, а за своєчасного випадання дощів і високій агротехніці шкода від клопів може бути в значній мірі ослаблена.

Після повного переселення перезимувалих клопів у посіви (ЕПШ 2-4 і більше клопів на кв.м) під час виходу озимих зернових культур в трубку посіви захищають через обприскування рекомендованими препаратами. Ці інсектициди ефективні й проти інших шкідників зернових культур.

Личинки **хлібного туруна (жужелиця)** деякий час продовжуватимуть жити в озимині, згодом заляльковуватимуться. Отже у другій половині травня

місяця слід очікувати вихід жуків фітофага на поверхню ґрунту, які під час наливу зерна будуть пошкоджувати колосся пшениці, жита, ячменю, вигризаючи спочатку зав'язь, а пізніше м'яке зерно.

Злакові мухи, з яких найпоширеніші **шведські**, **гессенська**, продовжуватимуть заселяти та пошкоджувати **ярину**, в якій розвиватиметься весняне покоління шведської та гессенської мух. Ці мухи дуже небезпечні для ярих пшениці, зокрема м'якої, та ячменю, а шведська і для сходів кукурудзи. Шведська муха найнебезпечніша до кушіння, коли нею уражується основне стебло. Пошкодження бокових стебел впливає на врожай слабкіше. Пошкодження рослин злаковими мухами спричиняє зниження продуктивної густоти посіву й призводить до кількісних втрат врожаю зерна.

Хлібні блішки повсюди заселятимуть всі зернові культури. А посівам ярини можуть завдати відчутної шкоди, передусім, у разі засушливої жаркої погоди в травні, де можлива їх надпорогова чисельність. Знешкодження блішок досягатиметься через обробку інсектицидами здебільшого крайових смуг.

Хлібні п'явиці (червоногруда, синя) повсюди продовжуватимуть розвиток, відкладатимуть яйця, з яких відроджуватимуться личинки, що дуже шкідливі у посівах **ярих пшениці, ячменю, вівса**. За низької зволоженості ґрунту ймовірно зростання шкідливості фітофага у вищевказаних культурах, яке призводить до підсихання листя злаків, відставання у рості рослин, які виділяються серед зелених білястими смугами пошкоджених листкових пластинок. З утворенням вогнищ підвищеної чисельності і шкідливості захисні заходи проводять осередково в місцях надпорогового (у фазі сходи – 3-и листка ЕПШ 10-30 жуків п'явиці, кушіння - 150-200 і більше личинок на кв.м) скупчення шкідника.

Злакові попелиці та пшеничний трипс повсюди в **озимині й ярині** масово розвиватимуться за теплої вологої погоди, яка сприятиме їх підвищеній шкідливості. Харчування сисних шкідників на зернових культурах викликає зменшення маси зернівки, що призводить до кількісних втрат врожаю пшениці. Окрім того, ці фітофаги, зокрема попелиця, небезпечні ще й тим, що є переносниками **вірусних та мікоплазмових** хвороб зернових культур.

За теплої посушливої погоди повсюди розвиватимуться **цикадки**, які висмоктуючи поживні речовини з рослин, пригнічують їх ріст. Вірофторні цикадки також можуть переносити вірусні хвороби. Проти вищевказаних шкідників будуть ефективні інсектициди дозволені для використання в посівах зернових колосових культур.

Наприкінці травня в посівах **зернових колосових** культур виходитимуть на колос та живитимуться зерном **хлібні жуки (кузька, красун та хрестоносець)**. Ці фітофаги масово проявлятимуться передусім у крайових смугах полів.

Широке розповсюдження матимуть хвороби листя, а саме: **борошниста роса, септоріоз, бура листкова іржа, гельмінтоспоріоз, осередково ринхоспоріоз** інші плямистості *зернових колосових* культур. У разі випадання дощів та відносного температурного режиму (t° повітря 16-25 $^{\circ}$ C), рясних рос, осередково в загущених посівах з високим рівнем азотного удобрення можлива епіфітотійна ситуація. В *ярині* розвиватимуться вищевказані хвороби та **червоно-бура плямистість**.

Кореневі гнилі повсюди розвиватимуться за надмірного зволоження, перепадах температур, інших негативних факторах розвитку рослин, за яких можливий прояв антоціанового забарвлення, пожовтіння листя, тощо.

Під час цвітіння за оптимальної температури 20-25 $^{\circ}$ C і відносної вологості повітря (на пшениці 60-85%, ячмені – 50-100 і вівсі – 35-40%) рослини уражуватимуться **летучою** та іншими видами **сажок**, від яких потерпатимуть в першу чергу сприйнятливі сорти добре розвинутих, загущених, підживлені азотом посіви зернових культур. А за підвищеної вологості та низької температури повітря у другій половині вегетації зернових культур на рослинах розвиватимуться хвороби колоса, зокрема **фузаріоз, септоріоз, оливкова пліснява**, інші.

Для оздоровлення рослин озимої пшениці в кінці фази виходу в трубку (поява прапорцевого листка) – початок формування зернівки повсюди проти вищевказаних хвороб посіви обприскують рекомендованими згідно «Переліку...» препаратами. Високопродуктивні посіви доцільно оздоровлювати за наявності хвороб (1% інтенсивності ураження рослин плямистостями, 3-5% септоріозу листя та піренофорозу) та сприятливих для розвитку хвороб погодних умов і тривалих рос.

Повсюди у посівах *гороху* розвиватимуться та шкодитимуть **бульбочкові довгоносики (смугастий, щетинистий), горохові попелиця та зернівка** – найшкідливіші комахи цієї культури. Дощова погода за температури повітря 24-28 $^{\circ}$ C сприятиме розвитку **аскохітозу, пероноспорозу, корневих гнилей**.

Сходи гороху за наявності 10-15 жуків бульбочкових довгоносиків на кв.м обробляють рекомендованими інсектицидами.

Для підвищення стійкості рослин проти хвороб застосовують фосфорно-калійні добрива.

Повсюди проростаюче насіння і сходи *сої* пошкоджуватимуться личинками **росткової мухи, чорнишів і коваликів, пластинчастовусих жуків**, гусеницями **підгризаючих совок**. Сім'ядолям та першій парі справжніх листків завдаватимуть шкоди **бульбочкові довгоносики, клопи (щитники, сліпняки), попелиці**. Тепла помірно волога погода сприятиме розвитку **альтернаріозу, аскохітозу**, за умов прохолодної погоди розвиватимуться **сім'ядольний бактеріоз, пероноспороз, церкоспороз**. Під час проростання насіння за низьких температур та помірного зволоження у післясходовий період рослини сої хворітимуть **фузаріозною**, іншими **корневими гнилями**.

Проти бульбочкових довгоносиків (8-15 жуків на кв.м), люцернового клопа (2-5 екз. на рослину), попелиць (250-300 екз. на 10 п.с.) у фазу 2-6 листочків культури посіви сої обприскують дозволеними інсектицидами.

Люцерну, конюшину, еспарцет заселятиме комплекс шкідливих ентомофагів, з яких численними будуть **бульбочкові**, інші види **довгоносиків** (листяний люцерновий, сірий буряковий, насінніди-апіони, тихіус, ін.), **попелиці**, клопи, гусениці **підгризаючих і листогризучих совок**, осередково лучний метелик, **сарана**, інші. За прохолодної дощової погоди поширюватимуться **плямистості, кореневі гнилі**, інші хвороби.

Технічні культури

В травні відбуватиметься масове заселення сходів **цукрових буряків** звичайним і сірим буряковими довгоносиками.

За сухої сонячної погоди на ранніх сходах цукрових буряків шкодитимуть **бурякові блішки**, за теплої вологої погоди - **бурякові крихітка** подекуди **щитоноски**. Можливе пошкодження сходів жуками **піщаного мідляка**.

Активне заселення посівів цукрових буряків **буряковою листковою попелицею** відбуватиметься за підвищеної температури та вологості повітря. У разі заселення крайових смуг чи всього поля буряковою листковою попелицею (5% заселених рослин) проводять обприскування дозволеними препаратами.

За високого ступеня загрози сходам від звичайного бурякового та інших довгоносиків доцільно провести обкопування буряковищ та прилеглих посівів буряків крайовими ловильними канавками з послідувачим обприскуванням їх інсектицидами. В разі несприятливих ґрунтово-повітряних умов, недбалого догляду за посівами рослини послаблюватимуться, уражуватимуться **коренеїдом**, іншими хворобами. Для покращення стійкості рослин щодо ураження коренеїдом доцільно провести рекомендовані прийоми післясходового обробітку.

На **озимому ріпаку** розвиватимуться **ріпакові квіткоїд, листкоїд, прихованохоботники, пильщики, хрестоцвіті клопи**, інші шкідники хрестоцвітих культур.

Сходам **ярого ріпаку** за сухої сонячної погоди значної шкоди завдаватимуть **хрестоцвіті блішки**, личинки **ріпакового пильщика**, у подальшому - вищевказані фітофаги, а також **капустяна попелиця, білани, совки**.

Чорна ніжка уражуватиме сходи, передусім на важких за механічним складом та слабо аерованих ґрунтах. Поширенню хвороб (**пероноспороз, альтернаріоз, фомоз, бактеріоз, гнилі**) сприятиме тепла волога погода.

За надпорогової чисельності 3-5 блішок на кв.м у фазу сходи – 2-4 пари личок посіви ярої культури захищають дозволеними до використання інсектицидами.

За появи ознак хвороб посіви оздоровлюють дозволеними фунгіцидами.

На густоту рослин *соняшнику* негативно впливатимуть ґрунтові шкідники – **дротяники** та **несправжні дротяники**, личинки **хрущів**. Також можливі пошкодження рослин **сірим буряковим довгоносом** та **піщаним мідляком**. За надпорогової чисельності фітофагів (понад 2 екз. на кв.м), проти яких ефективні суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах витрат. За сприятливих погодних умов, ґрунтової і насінневої інфекції можливе ураження рослин культури **несправжньою борошнистою россою**.

Посівам *льону* в період сходи – «ялинка» за сприятливих погодних умов загрожуватимуть **льонові блішки**. За наявності 10-15 блішок на кв.м рекомендовано провести обробки (крайові або суцільні) дозволеними препаратами.

Картопля та овочеві культури

Колорадський жук. У травні жуки масово виходитимуть з ґрунту і заселятимуть сходи *картоплі*, розсаду *насльонових* культур. Відбуватиметься парування жуків та відкладання яєць. За оптимальних температур у межах 22-25°C і відносної вологості повітря 70-75% у другій половині місяця можливе відродження личинок.

Проти личинок обприскують посіви за масової появи їх першого-другого віків та чисельності 10-20 екз. на кожній з 8-10% заселених рослин.

На *капусті*, *редисі*, інших *хрестоцвітних* культурах за умов сухої жаркої погоди повсюди зростатиме чисельність та шкідливість **хрестоцвітних блішок**. На присадибних ділянках, де не дотримуються сівозміни, виконання агротехнічних заходів і просторової ізоляції хрестоцвітних культур, розвиватиметься та поширюватиметься **капустяна (весняна) муха**. Осередково шкодитимуть **хрестоцвіті клопи**, **прихованохоботники**, **бариди**, **молі**, за вищезазначених умов ймовірний підвищений рівень їх розвитку та шкідливості.

Захищають капусту в разі заселення 10% рослин по 3-5 жуків блішок або 6-10 яєць капустяної мухи на кожну через обприскування країв або всуціль площі рекомендованими інсектицидами.

Цибулева муха заселятиме та пошкоджуватиме рослини *цибулі*, на присадибних ділянках осередково розвиватиметься **цибулевий прихованохоботник**. За наявності 3-4 яєць цибулевої мухи на 10% заселених рослин, інших шкідників посіви (крім цибулі «на перо») обприскують дозволеними інсектицидами.

Плодові насадження

Скрізь у *плодових насадженнях* протягом місяця триватиме живлення **садових довгоносиків (сірий бруньковий, яблуневий квіткоід, осередково букарка та казарка)**, відкладання ними яєць, відродження та розвиток личинок. Протягом місяця спостерігатиметься шкідливість гусениць яблуневої молі, шовкопрядів, а також **білана жилкуватого, золотогуза, розанової листокрутки**, останні з яких в кінці місяця заляльковуватимуться. Відбуватиметься розвиток першого покоління **американського білого метелика**. Повсюди ймовірно зростання чисельності **сисних шкідників (кліщі, попелиці, медяниці, щитівки і несправжні щитівки)**, які заселятимуть та пошкоджуватимуть молоді листки та пагони.

У зерняткових садах масово заляльковуватимуться гусениці **яблуневої плодожерки**. За суми ефективних температур (вище 10°C) 90-110°C відбуватиметься літ метеликів першого покоління, масовий за 150-170°C. Відкладання яєць фітофагом відбуватиметься за відсутності опадів і вітру та температури повітря понад 16°C у вечірні години. За суми ефективних температур 230°C (понад 10°C) в кінці травня відроджуватимуться гусениці плодожерки.

У сонячну тиху погоду за температури не нижче 16°C активізуються **плодові пильщики**, які відкладатимуть яйця, згодом личинки пошкоджуватимуть зав'язь, виїдаючи насінневу камеру.

Вишнева муха літатиме і відкладатиме яйця під час утворення зав'язі у **вишні й черешні**.

За 18-25°C і значного насичення повітря вологою скрізь в *зерняткових* садах розвиватиметься **борошниста роса, парша**. В разі прохолодної дощової погоди під час цвітіння садів можливий значний розвиток та поширення **моніліального опіку**. Масовому поширенню інфекції **кокомікозу, клястероспоріозу, кучерявості листків персика, полістигмозу сливи** сприятиме прохолодна погода за значних опадів.

Відразу після закінчення цвітіння *зерняткові* сади проти яблуневої молі, п'ядунів, кліщів, попелиць, парші, моніліального опіку, борошнистої роси обприскують дозволеними інсектицидами і фунгіцидами.

Через 10-12 днів після попереднього, проти яблуневого пильщика та парші, моніліального опіку, борошнистої роси також проводять обприскування інсектицидами і фунгіцидами, дотримуючись чергування препаратів.

При відлові феромонною пасткою 5 метеликів яблуневої або одного східної плодожерки за 7 днів спостережень, на початку відкладання яєць плодожерками зерняткові насадження обприскують рекомендованими інсектицидами.

Після закінчення цвітіння *кісточкові* сади проти кокомікозу, кучерявості листків персика, клястероспоріозу, моніліального опіку, листокруток, попелиць, пильщиків, кліщів, товстоніжки сливової, інших обприскують дозволеними інсектицидами та фунгіцидами.

Через 10 днів після попереднього, на початку відродження гусениць сливової плодожерки проти неї та товстонижки, кліщів, кокомікозу насаджень обприскують інсектицидами з додаванням дозволеного фунгіциду.

У період масового льоту вишневої мухи (початок цвітіння білої акації) сорти *вишні* й *черешні* середнього і пізнього строків досягання проти мухи, кокомікозу, моніліального опіку обприскують інсектицидами з додаванням фунгіциду.

Перший заступник начальника

Євген ЛАЗОРЕНКО

Наталія Хілько
77-90-25